

та національних медіа (Ukrinform, 2024) підтверджують активну діяльність центру та його значення для підтримки населення в умовах війни.

Ментальне здоров'я жителів українських громад у період війни постає важливим чинником, що визначає здатність місцевих спільнот зберігати стійкість і відновлюватися після пережитих криз. Зростання запиту на психологічну підтримку, поступове зменшення стигматизації та активізація локальних ініціатив формують підґрунтя для розширення програм психосоціальної допомоги в громадах. Нормативно-правові положення системи місцевого самоврядування надають необхідні інструменти для впровадження таких послуг, а практика роботи громад, зокрема розвиток центрів життєстійкості, демонструє ефективність підходів, спрямованих на зміцнення психологічного благополуччя населення.

Список використаних джерел:

1. Беззуб, І., & Беззуб, Ю. (2025). *Підтримка ментального здоров'я – стратегічний напрям діяльності бібліотек України в умовах війни*. Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, 74, 90–117. <https://doi.org/10.15407/nr.74.090>
2. Gradus Research. (2024, березень). *Психічне здоров'я та ставлення українців до психологічної допомоги під час війни (Хвиля 3)*. <https://gradus.app/uk/open-reports/>
3. Харківський обласний центр контролю та профілактики хвороб. (2025, 7 лютого). *Психічне здоров'я та ставлення українців до психологічної допомоги під час війни (Четверта хвиля)*. <https://kh.cdc.gov.ua>
4. World Health Organization. (2025, October 8). *Mental health: Strengthening our response (Fact sheet)*. <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/mental-health-strengthening-our-response>
5. Верховна Рада України. (2025, 15 січня). *Закон України № 4223-IX «Про систему охорони психічного здоров'я в Україні»*. Голос України. <https://www.golos.com.ua>
6. Верховна Рада України. (1997, 21 травня). *Закон України № 280/97-ВР «Про місцеве самоврядування в Україні»*. <https://www.president.gov.ua/documents/28097-vr-57>
7. International Federation of Social Workers. (2023). *The Community Social Work Centre in Ukraine moves forward*. <https://www.ifsw.org/the-community-social-work-centre-in-ukraine-moves-forward/>
8. International Federation of Social Workers. (2022, October). *The Code of Ethics for the Ukrainian Association of Social Workers*. https://www.ifsw.org/wp-content/uploads/2022/10/Ukraine_-Code-of-Ethics_-English_-Google_Translation.pdf
9. Укрінформ. (2024, 13 серпня). *У Сокирянській громаді відкрили Центр життєстійкості*. <https://www.ukrinform.ua>
10. Сокирянська територіальна громада. (2026, 17 лютого). *Центр життєстійкості продовжує активну діяльність*. <https://sokuryanska-gromada.gov.ua>
11. Міністерство соціальної політики України. (б. р.). *Діючі Центри життєстійкості*. <https://www.msp.gov.ua>
12. Міністерство соціальної політики України. (2025, 5 вересня). *У 2026 році на Центри життєстійкості держава планує виділити 1 млрд гривень — Денис Улютін*. <https://www.msp.gov.ua>
13. Урядовий портал. (2025). *Соціальні послуги – Центри життєстійкості*. <https://decentralization.gov.ua/social/resilience>
14. Урядовий портал. (2025). *Проект «Повернення»*. <https://www.kmu.gov.ua>

Сениш К.Ю., студентка БП-4
кафедри «Школа соціальної роботи ім. В.І. Полтавця»,
Національний університет «Києво-Могилянська академія»
s.senysh@ukma.edu.ua

Наукова керівниця: **Савчук О.М.**, кандидат психологічних наук,
доцентка кафедри «Школа соціальної роботи ім. В.І. Полтавця»,
Національний університет «Києво-Могилянська академія»
olena.savchuk@ukma.edu.ua

СОЦІОКУЛЬТУРНІ ЧИННИКИ ЯК ДЕТЕРМІНАНТИ ВИГОРАННЯ У НЕПРОФЕСІЙНИХ ДОГЛЯДАЛЬНИКІВ ЛЮДЕЙ З ДЕМЕНЦІЄЮ

Соціокультурні чинники відіграють значну роль у досвіді вигорання серед непрофесійних доглядальників людей з деменцією, визначаючи рівень стресу та готовність звертатися за зовнішньою підтримкою. Суспільні цінності, культурні норми і гендерні очікування безпосередньо впливають на те, чим стане догляд - джерелом виснаження чи особистісного наснаження.

Соціокультурний контекст істотно впливає на те, як проявляється вигорання і як доглядальники справляються зі стресом. У багатьох культурах вигорання залишається стигматизованою темою, що призводить до уникання звернень по допомогу навіть у ситуаціях, коли емоційне виснаження є очевидним (Awwaliyah та ін., 2024). Таке табування проблеми не лише погіршує психологічний стан доглядальників, а й позбавляє їх можливості отримати соціальну або професійну підтримку. Відсутність системи відкритого обговорення проблеми призводить до ізоляції доглядальників і закріплює їх у ролі людей, які мають справлятися з даною проблемою самотійно.

У контексті міжкультурних відмінностей важливо враховувати, як саме суспільні цінності впливають на переживання стресу та звернення по допомогу. При опитуванні 57 доглядальників з Австралії було встановлено, що індивідуалістична культура країни заохочує звернення по послуги підтримки, які відповідають особистим потребам. Відповідно, нестача таких спеціалізованих сервісів допомоги пов'язана з вищим рівнем вигорання серед австралійських доглядальників за людьми з деменцією (Chan та ін., 2021).

У багатьох родинах спостерігається відсутність розподілу таких обов'язків між членами сім'ї. Часто один доглядальник, зазвичай жінка, бере на себе повну відповідальність за пацієнта, не маючи змоги поділитися відповідальністю з іншими (Truzzi та ін., 2012). Така ситуація підсилює почуття виснаження, провини й самотності. Дослідження показують, що жінки-догоглядальниці частіше переживають вищий рівень навантаження та емоційного виснаження. Збереження професійної зайнятості також пов'язане з гендерною нерівністю: жінки частіше, ніж чоловіки стають доглядальниками та скорочують свій робочий час для виконання цих обов'язків. Ті ж доглядальники, які продовжують працювати, нерідко мають менший обсяг обов'язків з догляду або доступ до додаткової підтримки (Gérain та ін., 2019).

Згідно з результатами дослідження Maximiano-Barreto та ін. (2022), одним із ключових соціокультурних чинників, пов'язаних з рівнем вигорання, є фамілізм (анг. familism). Фамілізм визначається як орієнтація членів родини на спільні цілі, взаємну підтримку та збереження сім'ї, включно з відповідальністю родини піклуватися про своїх рідних. Відповідно до даних дослідження нижчий рівень фамілізму (зокрема, відсутність відчуття обов'язку піклуватися про старшого члена родини) асоціюється з вищим рівнем навантаження у непрофесійних доглядальників (Maximiano-Barreto та ін., 2022). Так, догляд у межах сім'ї розглядається як природне зобов'язання, що може зменшувати суб'єктивне переживання відчуття «тягаря». Тобто коли турбота сприймається як частина сімейної відповідальності, вона меншою мірою інтерпретується як виснажливий обов'язок. Таким чином, сприйняття догляду як взаємного процесу, що має міжпоколінний характер, асоціюється з нижчим рівнем відчуття «тягаря» та вигорання у неформальних доглядальників.

Отже, вигорання у непрофесійних доглядальників людей з деменцією формується не лише під впливом індивідуальних психологічних чинників, а й у межах ширшої системи соціальної взаємодії. Актуальним завданням в організації системи допомоги доглядальникам є створення комплексних, соціокультурно адаптованих стратегій підтримки, що сприятимуть відкритому обговоренню труднощів неформального догляду і розширюватимуть доступ до ресурсів допомоги.

Список використаних джерел:

1. Awwaliyah, N., Sitawati, A. D., Widjanti, N., & Bestari, D. (2024). Exploring burnout in dementia caregivers: its dimensions, factors and why it matters. *International Journal of Scientific Advances*, 5(6), 1411-1415.
2. Truzzi, A., Valente, L., Ulstein, I., Engelhardt, E., Laks, J., & Engedal, K. (2012). Burnout in familial caregivers of patients with dementia. *Brazilian Journal of Psychiatry*, 34, 405-412.
3. Gérain, P., & Zech, E. (2019). Informal caregiver burnout? Development of a theoretical framework to understand the impact of caregiving. *Frontiers in psychology*, 10, 466359.
4. Maximiano-Barreto, M. A., Alves, L. C. D. S., Monteiro, D. Q., Gratão, A. C. M., Pavarini, S. C. I., Luchesi, B. M., & Chagas, M. H. N. (2022). Cultural factors associated with burden in unpaid caregivers of older adults: A systematic review. *Health & Social Care in the Community*, 30(6), e3629-e3642.
5. Chan, C. Y., Cheung, G., Martinez-Ruiz, A., Chau, P. Y., Wang, K., Yeoh, E. K., & Wong, E. L. (2021). Caregiving burnout of community-dwelling people with dementia in Hong Kong and New Zealand: a cross-sectional study. *BMJ geriatrics*, 21(1), 261.

Горбачова М.К., студентка БП-4
кафедри «Школа соціальної роботи ім. В.І. Полтавця»,
Національний університет «Києво-Могилянська академія»
marharyta.horbachova@ukma.edu.ua
Наукова керівниця: **Максименко А.В.**, старша викладачка
кафедри «Школа соціальної роботи ім. В.І. Полтавця»,
Національний університет «Києво-Могилянська академія»
av.maksymenko@ukma.edu.ua